

Ігор Плевако

**ДИНАМІКА ТОРГОВО-ЕКОНОМІЧНИХ
ВІДНОСИН КРАЇН ЛАТИНСЬКОЇ АМЕРИКИ
ТА КАРИБЬСЬКОГО РЕГІОНУ ІЗ РОСІЙСЬКОЮ
ФЕДЕРАЦІЄЮ ПЕРІОДУ ПРЕЗИДЕНТСТВА
В. В. ПУТІНА (2000–2008 РР.)**

У статті йдеться про торгово-економічні відносини Російської Федерації із дієвими субрегіональними організаціями, економічними союзами Центральної і Південної Америки, а також із окремими державами серед яких: Бразилія, Куба, Коста-Ріка, Венесуела, Гондурас, Колумбія, Парагвай, Гайана і Болівія. Доведено, що у досліджуваний період контакти значно розширились і лягли в основу поглибленого розвитку і взаємовигідної співпраці між партнерами.

Ключові слова: Російська Федерація, країни Латинської Америки та Карибського регіону, економічні союзи, зовнішня політика, міжнародні економічні відносини, торгово-економічні стосунки, економічне партнерство.

Ігор Плевако. Динамика торгово-экономических отношений между странами Латинской Америки и Карибского региона и Российской Федерацией в период администрации Президента В.В. Путина (2000–2008 гг.)

В статье говорится о торгово-экономических отношениях Российской Федерации и действующих субрегиональных организаций, экономических союзов Центральной и Южной Америки, а также отдельных стран, таких как Бразилия, Куба, Коста-Рика, Венесуэла, Гондурас, Колумбия, Парагвай, Гайана и Боливия. Доказано, что в изучаемый период контакты между странами в торгово-экономической сфере значительно расширились и легли в основу дальнейшего развития взаимовыгодного сотрудничества между партнерами.

Ключевые слова: Российская Федерация, страны Латинской Америки и Карибского региона, экономические союзы, внешняя политика, международные экономические отношения, торгово-экономические отношения, экономическое партнерство.

Ihor Plevako. Dynamics of trade and economic relationships between Latin American and Caribbean countries and Russian Federation under the administration of President V.V. Putin (in the years of 2000-2008)

In the article the author discusses the relationships in the area of trade and economy between Russian Federation and active subregional organizations, economic alliances of Central and South America as well as with separate countries such as Brazil, Cuba, Costa Rica, Venezuela, Honduras, Columbia, Paraguay, Guyana and Bolivia. The author concludes that during the studied period trade and economic contacts substantially increased and became a ground for further development of mutually beneficial cooperation between partners.

Key words: *Russian Federation, Latin American countries, Caribbean countries, economic alliances, foreign policy, international economic relations, trade and economic relations, economic partnership.*

Із моменту створення незалежної Російської Федерації (далі – РФ) розпочався процес налагодження дипломатичних стосунків із усіма державами Латинської Америки (далі – ЛА) і Карибського регіону (далі – КР) і на сьогоднішній день РФ співпрацює із 30-ма із 33-ти країн регіону. Після обрання Володимира Путіна президентом російської держави, співпраця із країнами ЛА і КР стала важливим вектором зовнішньої політики, внаслідок якої розпочинається налагодження тісних господарських зв'язків із регіоном. У свою чергу для країн ЛА і КР відносини із РФ – також стали пріоритетним напрямом розвитку своїх зовнішніх, особливо торговельно-економічних зв'язків. Враховуючи, що у партнерські відносини вступили одні із потенційно найбільших господарських формацій у світі, то актуальності набуло вивчення передісторії їх економічних стосунків і дослідження динаміки товарообороту [27, 514–522; 4, 92–94]. Відтак важливими для дослідження постали питання характеристики економічних зв'язків РФ із регіоном в цілому, окремими локальними та субрегіональними організаціями, а також із країнами, товарооборот з якими є найбільшим. Джерельною базою даної розвідки стали статистичні дані, що характеризують досліджувані відносини. Вони представлені звітами МЗС РФ та окремих країн ЛА та КР. Крім того, було використано джерела нормативного та наративного характеру,

а для висвітлення окремих аспектів відносин залучені науково-аналітичні статті відомих вітчизняних та зарубіжних дослідників, зокрема М. Гаврицького, А. Грущака, П. Яковлева, К. Кривіцької, Д. Белова, В. Давидова, В. Ніколаєнка, В. Лобера, О. Ковальової та ін.

Отже, черговий період відносин було окреслено заявою тодішнього міністра закордонних справ РФ Ігоря Іванова, який у кінці 2000 р. заявив, що стосунки із країнами ЛА і КР становлять важливий напрямок у багатовекторній політиці РФ. Відразу було задекларовано про налагодження багатосторонніх стосунків [25, 155]. Варто підкреслити, що одним із чинників налагодження співпраці стало зняття економічних обмежень щодо РФ, які були до неї застосовано у кінці 90 рр. ХХ ст. (антидемпінгова санкція на імпорту російської металургійної продукції). Продовженням активізації стосунків став візит у червні 2000 р. В. Путіна до Мексики. Тоді мексиканська газета “Хорнада” підкреслювала, що підсумком візиту В. Путіна стало підписання низки документів, особливо, торговельно-економічного характеру. Не дивно, що предметом активного обговорення стали економічні питання: розвиток інвестицій та співпраця у сфері технологій [21, 51].

Важливою подією став візит І. Іванова у регіон у грудні 2003 р. Це була 10денна подорож з метою оживлення співпраці із різними країнами: Чилі, Бразилією, Аргентиною, Венесуелою, Уругваєм. Тоді російський міністр узяв участь у 25-му засіданні торгово-економічного союзу МЕРКОСУР¹. У ході цього візиту було підписано угоди, що стосувалися різних сфер у тому числі співпраці на міжнародній і міжрегіональній арені.

Поступом у гартуванні відносин стали економічні взаємини Росії із Бразилією. Торговельні обороти Росії вказували на позитивне сальдо. Ще у 2000 р. було зафіксовано перевагу експорту Росії над імпортом з Бразилії. Крім того РФ почала тісно співпрацювати із Еквадором і Кубою, а особливо із Аргентиною [23, 73]. Баланс торгівлі для Росії з іншими країнами Латинської Америки також вказував на її позитивне значення.

Однак протягом 2000–2005 рр. стали обмеженими торговельні стосунки Росії із Мексикою, Болівією і Парагваєм. Крім

¹ Субрегіональний торгово-економічний союз, куди входили Аргентина, Бразилія, Парагвай, Уругвай, Венесуела. На правах асоційованих членів увійшли Болівія, Чилі, Колумбія, Еквадор і Перу.

того не значними оборотами характеризувався торговельний обмін Росії із Перу. Хоча Перу Уругвай, Колумбія і Мексика це ті країни, з якими у Росії протягом 2000–2004 рр. був додатний торговельний баланс.

Повертаючись до візиту Іванова у грудні 2003 р. до Аргентини, потрібно сказати, що їх переговори стосувалися в основному економічних питань: співпраці підприємств держав, а також урізноманітнення торгівельного обміну. Було підписано угоду про технічну і гуманітарну співпрацю. Грудневий візит до Бразилії став етапом підготовки до зустрічі на найвищому рівні, що було заплановано на 2004 р. у Москві. Розмови стосувалися перспектив співпраці у галузі енергетики, військової техніки і телекомунікацій. Таким чином протягом 2006 р. у результаті співпраці двох країн обсяги товарообігу досягнули розміру у 1,1 мрд. дол. А 6–7 березня 2007 р. у м. Буенос-Айрес відбулося шосте засідання Міжурядової Російсько-Аргентинської комісії з питань торгово-економічної і науково-технічної співпраці. У ході роботи комісії було підписано Заключний акт, де було чітко окреслено комплекс питань пов'язаних із співпрацею у сільському господарстві, торгівлі і економіці [23, 84-85].

У цей же час Росія зацікавилась поживавленням стосунків із Мексикою. У червні 2004 р. В. Путін відбув у дводенний візит до Мексики. Це був перший, починаючи від моменту встановлення офіційних стосунків ще Російської імперії та Мексики у ХІХ ст., візит представника російської влади до цієї країни. Розмови президентів В. Путіна та Вісенте Фокса стосувалися розвитку економічної і військової співпраці і закінчилися підписанням двосторонніх угод. Росія запропонувала постачати газ для мексиканського енергетичного сектору, здійснюваного до того часу США. Крім того було прийнято план спільних інвестицій у машинобудівній індустрії: фабрики монтажу військових гелікоптерів у м. Веракруз і фабрики важкого військового спорядження у м. Ідальго.

Однак найбільшої уваги присвячено питанню стабілізування ціни на нафту. В коментарі візиту Іванова до Південної Америки Олександра Яковенко, який був речником МЗС РФ, було звернуто увагу на динамічний економічний розвиток цього регіону, а також на політичну стабільність і передбачуваність, що мало велике значення у налагодженні приязних стосунків між Росією і країнами ЛА. О. Яковенко відзначав, що Росія запро-

понувала державам ЛА глибший розвиток економічних і політичних стосунків у сфері військово-технічної співпраці. На його думку, це найкращі перспективи для співпраці. Речник підкреслював важливість відносин у сфері торгових стосунків, підкреслюючи, що взаємна співпраця між державами цього регіону і Росією у 2002 р., становила 5,3 мрд дол. США і з’явилися можливості до зростання такого обігу у наступні роки.

В регіоні було відкрито представництва великих російських концернів таких як: “Росалюміній”, “Роснефть” і “Енергомаш експорт”. У сфері укріплення економічних стосунків РФ з ЛА посилилася співпраця у різних галузях, зокрема в рамках контактів із Групою Ріо (далі – ГР)², “Андським співтовариством” (далі – АС)³; із 2002 р. з “Карибським Співтовариством” (далі – КАРИКОМ)⁴ і Еркосур.

У квітні 2002 р. представники ГР здійснили перший офіційний візит до Москви, під час якого відбулися зустрічі із І. Івановим та В. Путіним. У результаті було вирішено, що організують зустрічі країн ГР і РФ на рівні глав урядів у Бразилії 2004 р. Це був факт зросту активності Росії у регіоні ЛА і КР.

Крім того, із приходом В. Путіна на пост президента відразу простежилось зацікавлення розвитком стосунків із латиноамериканськими господарськими угрупованнями. Так у жовтні 2000 р. з офіційним візитом до Москви прибув Генеральний Секретар АС Себастьян Алегретт. Представники АС провели

² Найбільш впливова міждержавна організація ЛА, до складу якої протягом 2000–2008 рр. входили: Аргентина, Бразилія, Венесуела, Колумбія, Мексика, Панама, Перу, Уругвай Болівія, Парагвай, Чилі, Еквадор, Гондурас, Коста-Ріка, Нікарагуа, Сальвадор, Домініканська Республіка, Гватемала, а також на основі ротації по одній державі від центральноамериканського і карибського субрегіонів.

³ Андське співтовариство, а до 1997 р. Андська група. Протягом 2000–2008 рр. до цього політичного і економічного об’єднання входили: Болівія, Венесуела, Колумбія, Перу, Еквадор.

⁴ Карибське співтовариство – міжнародна організація країн ЛА, що була створена у 1973 р. з метою узгодженої політики у галузі розвитку промисловості, сільського господарства і створення спільного ринку для країн учасниць. Членами співтовариства є: Антигуа і Барбуда, Співдружність Багамських Островів, Барбадос, Беліз, Гаїті, Гайана, Гренада, Домініка, Сент-Вінсент і Гренадіни, Сент-Кітс і Невіс, Сент-Люсії, Суринам, Трінідад і Тобаго, Ямайка і володіння Великобританії Монтсеррат. Крім того на правах асоціативних членів до організації належали Ангілья, Британські Віргінські острови, острови Теркс і Кайкос (британські володіння). Ще 9 держав ЛА мали статус спостерігачів.

робочу зустріч із представниками і Головою Виконавчого комітету СНД Юрієм Яровим, представниками Центрального банку РФ, віце-міністром економічного розвитку і торгівлі, керівниками комітету міжнародних відносин Державної Думи і директором інституту ЛА РФ АН.

У результаті наступних зустрічей представників АС і РФ у травні 2001 р. у Москві підписано протокол про співпрацю. Тоді було погоджено не лише механізми політичного діалогу, а й елементи економічної, культурної і науково-технічної співпраці. Виходячи із мети реалізації домовленостей, сторони зобов'язалися підтримувати обмін експертами, проведення семінарів і конференцій. Було також окреслено відносини у сфері охорони природного середовища, співпрацю у боротьбі проти наркотиків, корупції і продажу шедеврів мистецтва.

У 2002 р. в рамках 57-ої сесії ГА ООН відбулася перша офіційна зустріч між Росією і країнами КАРІКОМ на рівні МЗС. У спільному комюніке міністри також виступили за налагодження відносин практичної співпраці між Росією і КАРІКОМ в торговельно-економічній сфері. 30 квітня 2003 р. в Гаїані пройшли консультації, на яких опрацьовувались питання створення механізму діалогу і співпраці шляхом підписання відповідного протоколу [7].

Половина товарообігу Росії припадає на країни МЕРКОСУР. У міру посилення державами ЛА координації своєї політики (зокрема економічної) в рамках регіональних інтеграційних об'єднань контакти з останніми в багатобічному форматі набувають важливого значення і для РФ. Потрібно згадати, що на держави МЕРКОСУР припадає близько половини товарообігу Росії з країнами ЛА і КР (майже 2,5 млрд. дол. в 2004 році, причому за наступні чотири роки даний показник виріс більш ніж в три рази). Характерно, що по низці товарів російського експорту учасники об'єднання займали провідні місця. Так, частка постачань добрив в країни МЕРКОСУР в сумарному експорті Росії в зарубіжні країни складає 10% [12].

У 2003 р. постачання до Росії з країн МЕРКОСУР зайняли істотний сегмент російських імпортних закупівель: цукру-сирцю тростинного – 61%, свинини – 57%, яловичини – 45%, соєвого шроту – 40%, груш – 26%, м'яса птиці – 17%, соєвого масла – 25%, соняшникової олії – 15%, апельсинів і тютюну – по 13%. Недостатньо активна взаємодія з цим об'єднанням,

що все впевненіше виробляє єдині для всіх учасників “правила гри”, загрожувала б для РФ якщо не втратою перспективного торговельно-економічного партнера, то принаймні істотним зниженням товарообігу з ним [26, 5–8].

15 грудня 2006 р. відбулося підписання Меморандуму про взаєморозуміння щодо створення механізму політичного діалогу і співпраці між Російською Федерацією і державами-учасниками і асоційованими членами МЕРКОСУР.

Розвинулася співпраця Росії і з іншими об'єднаннями регіону, зокрема з Андським співтовариством, Центральноамериканською інтеграційною системою і КАРІКОМ [2]. Так, 18 вересня 2002 р. в Нью-Йорку міністри закордонних справ Російської Федерації і Белізу, Гватемали, Гондурасу, Коста-Ріки, Нікарагуа, Панами, Сальвадору провели зустріч, на якій обмінялися думками щодо економічної ситуації в обох регіонах і підтвердили готовність урядів своїх країн подавати підтримку процесу встановлення прямих зв'язків між державними і приватними підприємницькими структурами Росії і держав Центральноамериканської інтеграційної системи (ЦАІС). Міністри підкреслили значення результатів Міжнародної конференції з фінансування розвитку, що відбулася в м. Монтеррей (Мексика) в березні 2002 р., і висловилися за продовження діалогу з даної тематики під егідою ООН.

Тоді міністри закордонних справ Центральноамериканських країн погодилися, що з метою зміцнення міжнародної торгової системи, варто посприяти Росії приєднатися до СОТ.

Продовжуючи аналізувати торгово-економічні стосунки із регіоном варто детальніше зупинитися на співпраці із окремими країнами: Бразилією, Кубою, Коста-Рікою, Венесуелою, Гондурасом, Колумбією, Парагваєм, Гайаною і Болівією.

Щодо Бразилії, то великого значення набув перший в історії російсько-бразильських відносин в грудні 2001 р. візит прем'єр-міністра РФ Михайла Касянова, який зустрічався із президентом Фернандо Кардозо, в результаті чого було підписано угоду, що стосувалася туризму, митних тарифів, міжбанківської співпраці і мирного використання енергії атому. Поглиблення контактів наступило у ході офіційного візиту президента Кардозо до Росії у січні 2002 р. Тоді було погоджено партнерські стосунки, що стосувались питань безпеки і торговельних відносин. Наприклад, конструкторське бюро Сухого

виробляло військові літаки Су-35 і Бразилія вирішила купити 24 моделі.

У листопаді 2004 р. В. Путін відбув із черговим візитом до Бразилії. Предметом зустрічі з президентом да Сільва було обговорення співпраці у сфері використання повітряного простору. Росія була зацікавлена розвитком бразильської космічної бази Алькантара, що локалізується у Амазонії. Під час зустрічей керівників держав підписано угоду, що регулює співпрацю у цьому ракурсі. Директор російського агенства промислу Борис Альшин поінформував, що Росія запропонувала виробництво для потреби Бразилії різних типів штучних супутників. У планах співпраці окреслились будівництво у Бразилії атомної станції і закупівлі 12-ти військових літаків.

За об'ємом взаємного товарообігу Бразилія є найбільшим торговим партнером Росії в ЛА. Є об'єктивні передумови для активізації торговельно-економічних відносин між двома країнами. Це, перш за все, взаємодоповнюваність російської і бразильської економік: Росія запропонувала Бразилії високотехнологічні товари і послуги в області авіабудування, космосу, паливно-енергетичного комплексу, військових технологій і інших сферах, а Бразилія визнана лідером на світовому ринку цілого ряду сільськогосподарської продукції, що традиційно імпортується Росією.

Впродовж останніх років спостерігається стійка тенденція зростання об'ємів двосторонньої торгівлі. У 2006 р. російсько-бразильський товарообіг склав 3,713 млрд. дол., зокрема російський експорт – 0,726 млрд. дол., імпорт – 2,987 млрд. дол. США.

Позитивна динаміка зберігається і в 2007 році. За перші шість місяців російський експорт до Бразилії виріс на 109,6%, імпорт – на 15,5%.

Важливо згадати про поступ російсько-кубинських стосунків. Перший візит В. Путіна до Гавани відбувся 14–17 грудня 2000 р. Тут обговорювались проблеми пов'язані із побудовою першої на Кубі атомної електростанції у м. Ярагуа. Незважаючи на розбіжності між Росією і Кубою навколо військово-політичних проблем, діалог щодо економічних вигод розвинувся у березні 2003 р. Тоді до Росії прибув з офіційним візитом міністр закордонних справ Куби Феліпе Перес Рокве, а 13 грудня 2003 р. відбувся офіційний візит І. Іванова. У січні 2004 р. було підписано угоду про співпрацю і обмін досвідом у галузі податкового права.

Важливими для двох країн виявилось питання економічної блокади Куби США на підставі поправки Хелмса-Бартона. Росія зайняла позицію зняття ембарго і повернення Кубі статусу постійного члена у політичних і економічних регіональних організаціях. Росія і Куба зобов'язалися відновити економічні і торгові стосунки, скликаючи комісію, завданням якої було вироблення економічної, технічної і наукової співпраці.

Так держави почали розвивати економічні і торговельні контакти. Відтоді Куба стала однією з головних торгових партнерів Росії у ЛА. Вже у 2002 р. товарооборот між країнами становив 540 млн. доларів. У наступному 2003 р. відбувся спад, який окреслено товарооборотом у 200 млн. Експорт Росії становив імпорт 24,7 та 174,6 млн. дол. Надалі Росія стала найбільшим споживачем кубинського цукру. Натомість Куба купувала у Росії машини і технічне обладнання, продукти хімічної промисловості і метал. На острові запрацювали 14 російських економічних представництв і організацій.

Не можна обійти увагою відносин із Венесуелою. Політичний діалог між країнами почав розвиватися після 1999 р, коли до влади прийшов Уго Чавес. У вересні 2000 р. відбулася зустріч президентів у Нью Йорку. У травні 2001 р. Чавес зробив перший офіційний візит до Москви. Цей візит нав'язав стосунки і порозуміння про співпрацю. У складі делегації були міністри енергетики і видобувники нафтових копалин. Дійшло до скликання комісії, що опікувалася економічною і торгівельною співпрацею. Було підписано три угоди про кооперацію у енергетичній, військово-технологічній і у справі боротьби із наркотиками. Чавес запросив Росію до участі в засіданні ОПЕК у Каракасі. Важливо, що обидва президенти погодились, що ціни мали б такий рівень, аби могли б задовольняти як споживачів, так і виробників нафти. Визначальним став факт, що дві країни належать до найбільших виробників нафти у світі.

У жовтні 2001 р. відбувся другий візит, під час якого Чавес зустрічався із Путіним і Касьяновим. У ході перемовин, поміж інших проблем обговорювалася ситуація на ринку нафти і стабілізації рівня цін на цей ресурс. У грудні того ж року, прем'єр-міністр М. Касьянов відбув до Венесуели, де було підписано угоди, що стосувалися питань у галузі енергетики, нафти і туризму. Тоді було визначено рівень цін на нафту. З цього моменту російська нафтова політика стала корелюватися із вста-

новленням такого рівня цін, який задовольняв інтереси виробників серед ОПЕК. Хоча Росія і не належала до ОПЕК, проте Венесуела, як російський партнер, залишалася одним із найактивніших членів, що опікувалася рівнем цін на нафту. Москва задекларувала, що із 1 січня 2002 р. зменшуватиме обсяги видобутку нафти із метою співпраці із ОПЕК. Касьянов підкреслював, що Венесуелу, як четверту державу за обсягами виробництва нафти у світі, визнано ключовим партнером Росії.

У травні 2003 р., візит до Москви здійснив міністр закордонних справ Венесуели Рой Чадертон Матос. У грудні цього ж року Венесуелу відвідав міністр закордонних справ РФ І. Іванов. Відбулися розмови із У. Чавесом, із віце президентом Хосе Вісенте Рангелем і міністром закордонних справ Роєм Чадертонем. У сфері економічних стосунків було підписано угоду у справі усунення подвійного оподаткування, що мало б зробити можливим покращення динаміки економічних стосунків між державами. Підписано декларації у сфері антимонопольної політики.

Наступна зустріч представників країн відбувалася під час вересневих 58 і 59 сесій загальної асамблеї ООН у 2003 і 2004 рр. Економічні і торговельні стосунки Росії з Венесуелою показали зріст динаміки, що стало наслідком реалізації завдань російської Альфа-груп із венесуельським нафтовим концерном на поставки до Венесуели 600 тис. барелів бензину на квоту близько 80 млн. дол. Росія розпочала експортувати до Венесуели у невеликих кількостях азотні добрива, синтетичний каучук, метал, машини, медичне устаткування і оптику. Продуктами російського імпорту стали алюміній, вугільні електроди, кава і кавові зерна.

Після візиту І. Іванова до Каракасу у грудні 2003 р., Венесуела стала посередником Росії у справі членства у СОТ.

Після такої підтримки Венесуелою, найважливішими сферами співпраці двох країн стали видобуток нафти і енергетика. Уже впродовж 2003 р. було підписано угоду між Альфа-груп і венесуельським нафтовим концерном про отримання акцій останньою у німецькому союзі Рур-Оіл і меморандуму про розвиток наукової і технологічної співпраці у сфері видобутку сирої нафти. Російські фірми Енергомашекспорт і Енергопром були запрошенні до участі у Венесуельському проекті будівництва гідроелектростанції. Співпрацю із венесуельським нафтовим концерном розпочали у 2003 р. 4 російські організації: крім Альфа-груп, Газпром, Лукоіл і Татнефть.

Пізніше активізувалась співпраця між суб'єктами РФ і штатами Венесуели. Щодо економічної співпраці 2–9 квітня 2007 року офіційна делегація м. Іжевська відвідала венесуельське місто-побратим Маракай. За підсумками візиту підписаний протокол, в якому визначені основні напрями співпраці між двома містами, де важливе місце відволилось торгівлі.

24–25 квітня 2007 р. Удмуртську Республіку відвідала венесуельська делегація на чолі з Послом Венесуели в Росії А. Наварро. В ході переговорів обговорювалися питання міжрегіональної співпраці в області нафтового машинобудування, переробної промисловості, медичного устаткування, науково-технічних, академічних і освітніх обмінів.

Торгові зв'язки між двома країнами в 2006 році почали розвиватися з новою силою. Товарообіг склав 90,0 млн. дол. США (у 2005 р. – 77,5 млн. дол.); експорт до Росії – 24,4 млн. дол. (глинозем, кава, тютюн), імпорт з Росії – 65,2 млн. дол. (мінеральні добрива, синтетичний каучук, целюлоза, сталевий прокат, металоріжучі і деревообробні верстати, устаткування для нафтогазової індустрії, сталевий прокат, автомобілі “КАМАЗ”, машинно-технічна продукція).

Починаючи з 27 вересня 2006 р. міністр закордонних справ Венесуели Ніколас Мадуро направив на ім'я міністра закордонних справ Росії Сергія Лаврова ноту, в якій офіційно визнано ринковий статус економіки Росії.

Найбільш перспективною сферою російсько-венесуельського економічного співробітництва став нафтогазовий сектор. У 2005 р. ВАТ “Газпром” в особі своєї дочірньої компанії ЗАО “Зарубіжнафтогаз” вибороло тендер і отримало ліцензію на проведення розвідки і розробку секторів “Урумако-1” і “Урумако-2” (передбачуваний об'єм запасів 70–90 млрд. куб. м) в рамках проекту “Рафаель Урданета” по видобутку газу на шельфі Венесуельської затоки.

Ряд крупних російських фірм вивчали можливість участі в таких секторах венесуельської економіки, як гірничорудна промисловість, нафтогазова і транспортна інфраструктура, фінансово-інвестиційна і банківська діяльність, хімічна промисловість, машинобудування, транспорт, повітряне сполучення.

Влітку 2006 р. Трубна Металургійна Компанія і Міністерство базової і гірничорудної промисловості Венесуели підпи-

сали Протокол про наміри щодо будівництва в р. Сьюдад Піар (штат Болівар) заводу по виробництву безшовних труб.

Продовжувалось постачання до Венесуели автомобілів “КАМАЗ”. Техніка обслуговується в сервісному центрі, створеному в 2006 році в м. Валенсії, на базі якого велася робота із створення регіонального представництва у формі російсько-венесуельського спільного підприємства для просування автомобілів “КАМАЗ” на ринки інших країн Латинської Америки.

Не можна оминати увагою російсько-болівійської торгівлі, об’єм якої у 2002 р. склав близько 1 млн. дол. (2001 р. – 2 млн. дол.), в т.ч. російський експорт – 1 млн.дол. (2001 р. – 1,5 млн. дол.). В основному постачалися машини і устаткування (автомобілі “Нива” і КАМАЗ). Обидві сторони виявляли зацікавлення до співпраці в таких сферах як газо– і нафтовидобуток, електроенергетика, геологорозвідка, машинобудування, добування дорогоцінних металів, металургія (модернізація комбінату “Карачипампа” поблизу м. Потосі), транспорт, сільське господарство, харчова промисловість (проект будівництва в Болівії заводу по переробці фруктів і виноробного підприємства). 10 липня 2002 р. було підписано Міжурядову угоду про співпрацю в області підтримки підприємництва, внаслідок якої російсько-болівійський товарообіг до 2007 р. залишався на рівні 5 млн. дол.

Не можна обійти увагою і стосунків із Гайаною. У 2004 р. було підписано міжурядову угоду про врегулювання заборгованості Гайани перед Російською Федерацією по раніше наданих кредитах. Двосторонній товарообіг не перевищує 500 тис. дол. в рік. Разом з тим останнім часом до гайанських бокситів серйозну цікавість виявило ВАТ “РУСАЛ”. У 2003–2004 рр. Гайану відвідали декілька делегацій цієї російської компанії. За підсумками переговорів були підписаний меморандум про взаєморозуміння з урядом Гайани про співпрацю у сфері алюмінієвої промисловості, а також інвестиційну угоду про створення спільного підприємства по видобутку бокситів для потреб російської промисловості і контракт по управлінню гайанською бокситодобувною компанією “Аройма Майнінг Компані”. Відповідно до цих документів “РУСАЛ”, частка якого в підприємстві складає 90% (10% залишилось у власності уряду Гайани), почав здійснення інвестиційної програми у розмірі 21 млн.дол. З 2005 р. нове спільне підприємство приступило до роботи, в Гайані з’явилися російські фахівці, відкритий офіс

компанії “РУСАЛ”. У 2005 р. підписана угода, що дала російському холдингу право почати розробку крупного родовища бокситів “Курубуку-22”. У тому ж році уклали угоду про співпрацю торговельно-промислової палати. А у 2007 р. було успішно розпочато видобуток бокситів [18].

Торгівля з Гватемалою не мала необхідної збалансованості; вона ведеться впродовж останніх тридцяти років, в основному через фірми третіх країн і міжнародні біржі. За 2006 р. двосторонній товарообіг виріс на 40% і склав 61,2 млн. дол. (у 2005 р. – 43,8 млн.; у 2004 р. – 38,9; у 2003 р. – 82,6; у 2002 р. – 39,9); російський експорт збільшився на 45% і за підсумками минулого року дорівнював 54,8 млн. дол. (у 2005 р. – 37,7 млн. дол.). Його основою є продукція чорної металургії (88,6%) і добрива (10,2%). Імпорт за 2006 р. склав 6,4 млн. дол. (у 2005 р. – 6,1), головним чином банани (52,6%), кава (24,9%) і тютюнова сировина (18%). У менших обсягах поставлялися чай, спеції, фрукти, вольфраміві руди. Однак до кін. 2008 р. простежувалося скорочення постачань основної статті гватемальського експорту – цукру-сирцю. Це викликано відміною в 2004 р. його імпортного квотування в Росії і відсутністю режиму найбільшого сприяння у взаємній торгівлі, що привело до витіснення гватемальського цукру конкурентами. Підписана 29 листопада 2006 р. Міжурядова угода про торгівлю і економічне співробітництво (набула чинності 26.06.2007 р.) покликана дати істотний імпульс зростанню товарообігу між країнами [10].

Варто згадати і про стосунки Росії із Гондурасом. Протягом 2000–2008 рр. прямих торгових операцій між країнами не здійснювалося і економічні зв'язки обмежувалися торговими операціями через посередницькі фірми третіх країн. Однак товарообіг у 2001 р. склав 14,5 млн. (у 2000 р. – 12,5 млн. дол. Це в основному добрива, інші хімічні товари, металовироби, автомобілі, різні запчастини. Імпортувалися до РФ кава і цукор-сирець (на суму 7,5 млн. дол.). Із приходом на пост президента В. Путіна керівники Гондурасу, виявили дієве зацікавлення розвитком прямих, без посередників, торговельно-економічних зв'язків з Росією і, як результат, група крупних підприємців Гондурасу у 2001 створила об'єднання “Російський дім”.

Об'єми російської торгівлі у Гондурасі були невеликі, однак простежувалася тенденція до зростання. У 2005 р. товарообіг між країнами досяг 43,0 млн. дол. (у 2004 р. – 37,0 млн. дол., у

2003 р. – 25,9). Товарообіг збільшувався переважно за рахунок російського експорту. Тому в торгівлі зберігалося значне позитивне сальдо на користь Росії, що склало в 2005 р. 62% від об'єму товарообігу. Постачання російських товарів оцінювалися такими цифрами (у млн. дол.): 2003 р. – 18,4; 2004 р. – 35,5; 2005 р. – 34,0. Основними статтями експорту 2003-2005 рр. стали мінеральні добрива (від 32 до 65 %), сталевий лист і інші металовироби (від 30 до 60%). Періодично Гондурас купував автомобілі, головним чином марки УАЗ, різні види запчастин, пиломатеріали хвойних порід, електротехнічні товари.

Імпорт з Гондурасу був схильний до коливань (у 2003 р. – 7,5 млн. дол., в 2004 р. – 1,5, в 2005 р. – 9,0). Він був представлений в основному цукром-сирцем і високоякісними сортами кави. За сприянням "Російського дому" вдалося налагодити прямі закупівлі російських автомобільних запчастин. Велася робота по просуванню на ринок Гондурасу лікарських засобів і інших медичних товарів вироблених у РФ, а також організації закупівель в цій країні тропічних фруктів (ананасів, манго і ін.).

Розширення торговельно-економічних зв'язків потребувала Колумбія. Вона була зацікавлена в отриманні дешевших, але одночасно сучасних російських технологій; натомість російська сторона прагнула отримати доступ до вигідних контрактів на розробку нафтових родовищ у цій країні, а також для реалізації крупних енергетичних та інвестиційних проектів.

У 2006 р. товарообіг між Росією і Колумбією (за колумбійськими статистичними даними) склав близько 225 млн. дол. США (у 2005 р. – 220), з них російський експорт – 175 млн. дол. (у 2005 г – 146). У 2006 р. у Колумбію здійснено поставки мінеральних добрив та іншої хімічної продукції на суму 70,4 млн. дол. США, машинно-технічної продукції – на 55,6 млн. дол. і на 20,6 млн. металопрокату.

У свою чергу, Росія імпортувала з Колумбії цукор-сирець на 15,8 млн. дол., квіти на 18,6 млн. дол., каву і кавовий концентрат на 5,6 млн. дол., а також банани на суму 10,4 млн. Крім того, у Колумбії успішно працювала низка російських компаній, серед яких виділяється "Лукойл Оверсіз Холдинг ЛТД", яка з 2002 р. реалізовувала в Колумбії проект "Кондор" (розвідка і видобуток нафти).

В ході Міжнародного промислового ярмарку в Боготі в жовтні 2006 р. ВАТ "Камаз" підписало контракт на постачання до Колумбії 30 вантажівок. Було також започатковано співпраці

із Колумбією таких російських фірм як “Газпром”, “ІТЕРА”, “Зарубіжнафгаз”, “Будтрансгаз”.

Перехід Росії до ринкової економіки несприятливо позначився на двосторонній торгівлі з Коста-Рікою, що головним чином розгорнулася у період президенства В. Путіна. Хоча раніше вона здійснюється в порівняно невеликих об'ємах, експорт і імпорт були схильні до помітних коливань. Проте за російськими даними, в 2006 р. її товарообіг склав 33,3 млн. дол. (у 2005 р. – 67,7 млн. дол., 2004 р. – 7,4 млн. дол., 2003 р. – 11,9 млн. дол.). Російський експорт в 2006 р. склав 29,2 млн. дол. (у 2005 р. – 52,1 млн. дол., 2004 р. – 1,8 млн. дол., 2003 р. – 2,9 млн. дол.). Структура російського експорту до Коста-Ріки в 2006 р. характеризувалася такими даними (у %): продукція хімічної промисловості – 61,9, зокрема мінеральні добрива – 54,2, прокат чорних і кольорових металів – 32,0, інші товари – 6,9. Імпорт з Коста-Ріки в 2006 р. скоротився до 4,1 млн.долл. (у 2005 р. – 15,6 млн. дол., у 2004 р. – 5,7 млн. дол., у 2003 р. – 9 млн. дол.). Частка основних товарів в нашому імпорті з Коста-Ріки в 2006 р. оцінювалася (у %): банани – 83,0, соки, джеми, мармелад – 15,3, кава – 1, 1, інші товари – 0,6. Крім того, в окремі роки купуються цукор-сирець, живі квіти, фрукто-ві консерви.

У січні 2007 р. завершилися російсько-костаріканські переговори на предмет вступу РФ у СОТ. В рамках досягнутих домовленостей костаріканці отримали можливість поставляти до Росії на пільгових, ніж раніше, умовах понад 300 видів продовольчих товарів, в першу чергу цукор-сирець, і близько 100 високотехнологічних промислових виробів, включаючи мікропроцесори. Ділові кола країни розраховували повернутися на російський ринок цукру, однак звітти їх витіснили конкуренти з інших латиноамериканських країн.

Проведений в Сан-Хосе в травні 2007 р. силами дипкорпусу і Корпорації з питань розвитку зовнішньої торгівлі Коста-Ріки семінар “Можливості російського ринку” продемонстрував, що представники костаріканського бізнесу в основному налаштовані на поширення у Росії своїх традиційних товарів (цукор, кава, банани), разом з тим не виявляючи активності у налагодженні прямих закупівель товарів російського виробництва.

Динамічно розвивалися російсько-панамські торговельно-економічні відносини. У Панамі є представництва ВАТ “Аерофлот” і приватних фірм за участю російського капіталу, які,

у багатьох випадках використовуючи напрацювання попередніх років, продовжують працювати на панамському ринку у сфері транспорту, торгівлі і сервісного обслуговування техніки. У лютому 2005 р. “Автоекспорт” відкрив у Вільній Зоні Колон салон російських автомобілів.

Товарообіг з Панамою в 2006 р. склав більше 90 млн. дол. при російському експорті в 70 млн. Його основою є нафта і нафтопродукти (56 млн.), здійснюються також постачання машинобудівної продукції, металовиробів (близько 5 млн.), добрив і іншої хімічної продукції (більше 2 млн.). Імпорт з Панами (у 2006 р. – 21,2 млн. дол.) в основному представлений екскурсійними судами (11,3 млн.) і сільськогосподарською продукцією (банани – 5,7 млн., кава і чай – 2,5 млн., харчовими екстрактами (есенції і концентрати).

Розвитку торговельно-економічної співпраці і налагодженню прямих ділових зв'язків сприяли робочий візит до Панами делегації російських ділових кіл на чолі із заступником міністра економічного розвитку і торгівлі Росії, що відбувся в жовтні 2003 р., а також візит до Москви заступника міністра торгівлі і промисловості Панами М.Х.Паредеса, що пройшов у вересні 2006 р. Останній провів переговори з керівництвом Мінекономрозвитку РФ, представниками низки крупних компаній по залученню російського капіталу до планованого будівництва в Панамі Міжамериканського енергетичного центру і здійснення проекту по модернізації Панамського каналу.

У 2004 р. в Панамі було створено підприємницьке об'єднання – Панамо-російська палата розвитку і торгівлі, яку очолив Омар Торріхос (брат президента країни). До її складу увійшли відомі панамські політики і підприємці. У 2006 р. О. Торріхос відвідав Росію на запрошення адміністрації Нижнього Новгороду, де за сприяння палати в Панамі відбулися торгові переговори делегації Уряду Москви, підготовлений план проектів двосторонньої співпраці, представлений керівництву Панами.

Парагвай в числі перших підписав двосторонній протокол про вступ Росії у СОТ. За останній рік за рахунок збільшення постачання у РФ парагвайського м'яса (близько 100 тис. тонн) об'єм експорту Парагвая до Росії виріс майже в 3 рази, склавши майже 240 млн. дол. (російський експорт до Парагваю незначний).

Підводячи підсумок варто наголосити, що провідним російським партнером є Бразилія. Добрі традиції мають відносини з

Кубою. Позитивна динаміка характерна для торгівлі з Аргентиною, Венесуелою, Колумбією, Мексикою, Уругваєм і Еквадором.

У досліджуваний період РФ вийшла на латиноамериканські ринки із пропозицією машино та літакобудування, військової, а також нафтохімічної галузей. У країнах ЛА і КР використовується близько 900 російських літаків і гелікоптерів. Протягом 2000–2008 рр. туди поставлено понад 60 тис. легкових і більше 16 тис. вантажних автомобілів. Популярністю серед латиноамериканських підприємців користується російська дорожньобудівельна і сільськогосподарська техніка. У свою чергу, ЛА є провідним постачальником до Росії ряду сільськогосподарських і продовольчих товарів, включаючи цукор-сирець, свинину, банани, соєве масло, живі квіти, м'ясо птиці. У Москві працюють російсько-венесуельське СП у сфері швидкого харчування “Рос-тік”, російсько-колумбійські торгові дома “Ель Рекс”, “Неуса” і “Московський квітковий дім”. У Підмосков'ї діє уругвайське підприємство по реалізації рибної продукції [4].

В цілях сприяння формуванню фінансових механізмів підтримки торговельно-економічних зв'язків, російські банки були залучені до розробки механізму платежів у експортно-імпортних операціях між державами. Опрацьовувалися можливості вступу Росії в Міжамериканський банк розвитку (МАБР).

Заслуговує на увагу те, що із латиноамериканськими партнерами встановили зв'язки окремі регіони, міста, та адміністративно-територіальні суб'єкти РФ. Найбільшу активність при цьому проявили Татарстан, Москва, Санкт-Петербург, Калінінград і Удмуртія. Важливу роль в налагодженні ділових зв'язків і інформаційних обмінів відіграв Національний комітет сприяння економічному співробітництву з країнами ЛА. Сьогодні він об'єднує понад 70 зацікавлених російських організацій, включаючи адміністрації регіонів, заводи-виробники, фірми-експортери, банківські структури.

Отже, стійкі темпи налагодження економічного діалогу РФ із країнами ЛА та КР періоду президентства В. В. Путіна сприяли розвитку та утвердженню торгово-господарських відносин між державами, а також створили базу для взаємовигідних проектів, реалізація яких, забезпечуватиме статус впливових економічних партнерів серед країн світу.

Джерела та література

1. Андское сообщество. – Режим доступа: www.economy.gov.ru/wps/wcm/connect/economylib/mert/resources.

2. Белов Д. Интеграционные процессы в Латинской Америке / Д. Белов, Е. Старостина // *Международная жизнь*. – 2006. – № 3. – С. 95–106.

3. Бурляй Я. Латиноамериканское танго России / Я. Бурляй // *Международная жизнь*. – 2007. – № 4. – С. 140–147

4. Виландт Г. Латинская Америка: сегодняшний день и перспективы / Г. Виландт // *Мировая экономика и междунар. отношения*. – 2005. – № 2. – С. 91–95.

5. Давыдов В.М. Латинская Америка в контексте международной политики России / В.М. Давыдов, В.И.Морозов // *Латинская Америка*. – 2004. – № 7. – С.

6. Заседание Межправительственной Российско-Аргентинской комиссии по торгово-экономическому и научно-техническому сотрудничеству. – Режим доступа: www.ln.mid.ru/nsat.nsf/

7. Ковальова О. І. Політична інтеграція в Латинській Америці: генеза, ключові характеристики, детермінанти кризових тенденцій: Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук: спец. 23.00.04 / О. І. Ковальова. – К.: Інститут світової економіки і міжнародних відносин, 2004. – 19 с.

8. Латиноамериканский департамент Министерства Иностранных Дел Российской Федерации. – Режим доступа: <http://www.ln.mid.ru/ns-rlat.nsf/>

9. Моисеев А. Иберо– Америка и мы / А. Моисеев. – Москва: Глобус, 2004. – 380 с.

10. Николаенко В. Гватемала становится ближе / В. Николаенко // *Международная жизнь*. – 2008. – № 6. – С. 3 – 12.

11. Отношения с Парагваем – Режим доступа до ресурсу: // www.ln.mid.ru/ns-rlat.nsf/

12. Поездка С. Иванова по странам Латинской Америки // *Дипломатический вестник* – 2004. – № 1. – Режим доступа: http://www.mid.ru/dip_vest.nsf/.

13. Российско-Венесуэльские отношения – Режим доступа: www.ln.mid.ru/ns-rlat.nsf.

14. Российско-Гватемальские отношения – Режим доступа: www.ln.mid.ru/ns-rlat.nsf.

15. Российско-Колумбийские отношения – Режим доступа: www.ln.mid.ru/ns-rlat.nsf.

16. Российско-Костариканские отношения – Режим доступа: www.ln.mid.ru/ns-rlat.nsf.

17. Российско-Панамские торгово-экономические отношения – Режим доступа: // www.ln.mid.ru/ns-rlat.nsf.

18. Лобер В.Л. Россия и страны Латинской Америки // Геополитика: Учебник / Под общ. ред. В. А. Михайлова; Отв. ред. Л. О. Терновая, С. В. Фокин. – М.: Изд-во РАГС, 2007. – С 312–330.

19. РУСАЛ – Режим доступу: http://www.rusal.ru/guyana_factory.aspx

20. Сизоненко А. Латинская Америка прочно вошла в обойму русской дипломатии / А. Сизоненко // Международная жизнь. – 2006. – № 11. – С. 82.

21. Сизоненко А. Образ России в Латинской америке / А. Сизоненко // Международная жизнь. – 2008. – № 6. – С. 42 – 53.

22. Торгово-экономические отношения России с Гондурасом – Режим доступу: www.ln.mid.ru/ns-rlat.nsf.

23. Яковлев П. Аргентина: тенденции развития и сотрудничество с Россией / П. Яковлев. – М.: ИЛА РАН, серия “Саммит”, 2005. – 83 с.

24. Яковлев П. Аргентинский бизнес семьи Киришнер / П. Яковлев // Международная жизнь. – 2008. – № 4. – С. 70-87.

25. Ameryka Łacińska we współczesnym świecie / Pod redakcją M.F. Gawryckiego. – Warszawa, 2006. – 442 s.

26. Ameryka Łacińska wobec wyzwań globalizacji / Pod redakcją Marcina Florianiana Gawryckiego. – Torun, 2006. – 338 s.

27. Gruszczak A. Ameryka Środkowa / Pod. redakcją T. Piotrowicza. – Warszawa, 2007. – 615 s.

28. Krzywicka K. Stosunki Federacji Rosyjskiej z państwami regionu Ameryki Łacińskiej / K. Krzywicka // Federacja Rosyjska w stosunkach międzynarodowych. / A. Czarnocki, I. Topolski (red.). – Wydawnictwo UMCS, Lublin, 2006. – P. 265 –283.

29. Polityka zagraniczna państw Ameryki Łacińskiej / Pod red. nauk. Marcina F. Gawryckiego. – Warszawa, 2006. – 402 s.